

WIRUS X ZIEMNIAKA W NASIONACH BIELUNIA (*DATURA STRAMONIUM* L.)

Janina Siemaszko

Opracowała *Mirostawa Chrzanowska*

Liczba wirusów przenoszonych z nasionami roślin żywicielskich przekracza 50 [1,4], chociaż wiadomo, że w większości przypadków nasiona roślin porażonych nie zawierają wirusa, choćby rośliny te ujawniały głębokie zmiany chorobowe a dany wirus odznaczał się silną zjadliwością i występował w różnych organach tych roślin w wysokiej koncentracji.

Różnie tłumaczono fakt, że z nasion zebranych z roślin porażonych wyrastają siewki zupełnie wolne od wirusa, pomimo że zarodek rozwija się w porażonej endospermie. Według jednej z koncepcji między zarodkiem a sąsiednimi tkankami brak jest plasmodesmów, stanowiących drogę międzykomórkowego przemieszczania się wirusów [1]. Duggar i Kaushe cyt. za Bennetem, [1] utrzymują, że decydującą rolę chroniącą nasiona przed zasiedleniem przez wirusy odgrywają występujące w nich substancje antywirusowe, które albo zabezpieczają nasiona przed zakażeniem, albo nie dopuszczają do namnażania się wirusów w nasieniu.

Badania J. Siemaszko, prowadzone w latach 1956-1957 w Pracowni Badań Odporności na Wirusy Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Żelaznej potwierdzają tę właśnie koncepcję.

Dane dotyczące występowania wirusów w nasionach roślin rodziny *Solanaceae* są skąpe. Przedmiotem badań Autorki był wirus X ziemniaka porażający wiele gatunków roślin z tej rodziny, a jak wiadomo nie przenoszony z nasionami tych roślin.

WYSTĘPOWANIE WIRUSA X W NASIONACH *DATURA STRAMONIUM*

Celem badań było wyjaśnienie czy wirus X może przenikać w głąb nasion oraz czy ilość wykrytego wirusa zależy od stopnia dojrzałości nasion.

Rośliny bielunia (*D. stramonium*) użyte do badań stanowiły dobre podłoże do namnażania się wirusa X, a także dobry materiał badawczy przez to, że mają długi okres wegetacji, stopniowo kwitną i stopniowo wiążą torebki nasienne, co pozwala na jednoczesne badanie występowania wirusa w różnych częściach rośliny.

Siewki bielunia we wczesnej fazie rozwoju inokulowano wirusem X ziemniaka w warunkach szklarniowych. Badano wyciągi z nasion roślin porażonych. Pobierano nasiona w różnym stopniu dojrzałości, zalewano je wodą destylowaną (1 : 3), rozcierano i pozostawiano na jedną godzinę w temperaturze pokojowej. Badano osobno okrywę nasion i bielmo oraz

Tabela 1

Obecność wirusa X ziemniaka w nasionach bielunia (*Datura stramonium*) zależnie od stopnia dojrzałości nasion^a

Powtórzenie	Część nasiona	Nasiona niedojrzałe	Nasiona półdojrzałe	Nasiona dojrzałe	
				świeże	po 10 dniach od zbioru
I	okrywa	3,7	3,1	0,5	0,0
	bielmo	0,8	0,4	0,2	0,0
II	okrywa	4,8	2,9	0,8	0,0
	bielmo	1,7	0,6	0,0	0,0

^a Liczby wyrażają średnią nekroz z 12 liści *G. globosa*.

sok z różnych części roślin. Roślinę testową stanowiła *Gomphrena globosa* L., na której można prowadzić badania ilościowe. Liczba liści użytych do testu sięgała 50.

Stwierdzono, że wirus X przenika do nasion *D. stramonium* jeśli roślina została zakażona dość wcześnie. Obecność wirusa X w nasionach niedojrzałych (białych i jasnożółtawych) można było wykryć z łatwością, chociaż liczba nekroz na liściach *G. globosa* była niska (tab. 1). W miarę dojrzewania nasion wykrywano coraz mniejsze ilości wirusa. W okrywie nasiennej niedojrzałych nasion było go więcej niż w bielmie. W nasionach dojrzałych nie można było wykryć obecności wirusa X stosując opisaną metodę badań.

Zjawisko zanikania infekcyjności wirusa w miarę dojrzewania nasion znane jest np. u łubinu żółtego, u którego wirus wąskolistności przenosi się z nasionami [3]. Wówczas zanikanie wirusa w nasionach występuje w większości nasion, a nie jak w przypadku *D. stramonium* i wirusa X we wszystkich badanych próbach nasion.

Największą koncentrację wirusa X stwierdzono w soku młodych liści, liści środkowego piętra i niedojrzałych torebek *D. stramonium* (tab. 2). W miarę starzenia się liści i dojrzewania torebek obniżała się w nich

Tabela 2

Obecność wirusa X w różnych częściach rośliny *D. stramonium*

Część rośliny, z której przygotowano inokulum ^a	Liczba nekroz na 1 liściu <i>G. globosa</i> ^b
Sok z młodych liści	47,0
Sok z liści środkowego piętra	25,0
Sok z liści starszych z wyraźną mozaiką	15,0
Sok z liści starszych, żółknących	9,0
Sok z łodygi	8,5
Wyciąg z korzeni	5,2
Sok z młodej torebki	15,9
Sok z torebki niezupełnie dojrzałej	4,2
Wyciąg z suchej torebki	0,0

^a Rozcieńczenie soku 1 : 2 wodą destylowaną.

^b Średnia liczba nekroz z 50 liści *G. globosa*.

koncentracja wirusa X. W dojrzałych torebkach nasiennych wirusa X nie stwierdzano. Był on jednak wykrywany, w bardzo małej ilości, w niedojrzałych nasionach.

TRWAŁOŚĆ WIRUSA X W NASIONACH *D. STRAMONIUM*

Celem doświadczeń było stwierdzenie czy z niedojrzałych nasion zawierających wirus X wyrastają rośliny zakażone tym wirusem.

Z tych samych roślin, które służyły do badania koncentracji wirusa w poszczególnych organach zbierano większe ilości nasion o niejednakowym stopniu dojrzałości. Bezpośrednio po zbiorze (8-15 09 1956) wysiewano je grupami w nieogrzewanej szklarni na parapetach i pozostawiono do wschodów, które nastąpiły wiosną następnego roku.

Najwcześniej wzeszły rośliny z nasion dojrzałych. Rośliny te wyglądały zdrowo i nie wykryto w nich obecności wirusa X. Rośliny wyrosłe z nasion niedojrzałych były słabe, nie wyrównane, lecz stan taki należy tłumaczyć raczej niedoborem substancji pokarmowych lub innymi zmianami w niedojrzałych nasionach. Obecności wirusa X w roślinach pochodzących z niedojrzałych nasion także nie udało się wykryć.

WYSTĘPOWANIE W NASIONACH CZYNNIKA ANTYWIRUSOWEGO

Próby dotyczyły badania wpływu wyciągu ze zdrowych nasion *D. stramonium* na wirus X ziemniaka i wirus mozaiki tytoniu.

W przypadku wirusa X wyciągi te użyto jako dodatku do inokulum. Na każdy test składało się 12-15 liści *G. globosa*. Każdą próbę powtarzano dwukrotnie.

W przypadku wirusa mozaiki tytoniu, którego źródło stanowiły rośliny tytoniu *N. tabacum* White Burley, wyciągów z nasion *D. stramonium* użyto albo jako dodatku do inokulum, albo do zraszania roślin testowych kilka godzin przed inokulacją. Rośliną testową była *Nicotiana glutinosa*. Średnie liczby nekroz zamieszczone w tabeli uzyskano z 20 liści na 10 roślinach *N. glutinosa*. Stopień inhibicji wirusa obliczano

Tabela 3

Wpływ wyciągu z nasion *D. stramonium* na aktywność wirusa X w stosunku do rośliny testowej *G. globosa*

Traktowanie inokulum	Średnia liczba nekroz		Ograniczenie infekcyjności wirusa	
	powt. I	powt. II	powt. I	powt. II
Inokulum z wirusem X + woda destylowana	14,5	13,5		
Inokulum + wyciąg z nie-dojrzałych nasion <i>D. stramonium</i>	5,8	7,6	60	64
Inokulum + wyciąg z dojrzałych nasion <i>D. stramonium</i>	3,8	2,5	74	81

w procentach zmniejszenia liczby nekroz uzyskanych na roślinie testowej w stosunku do kontroli, którą stanowiły albo rozcieńczony wodą destylowaną sok, albo zraszone wodą rośliny.

Stwierdzono wyraźny spadek infekcyjności wirusa X pod wpływem wyciągu z nasion *D. stramonium*, szczególnie z nasion dojrzałych (tab. 3). Jeszcze wyraźniej zaznaczył się inhibujący wpływ wyciągów na wirus mozaiki tytoniu zarówno wtedy, gdy wyciąg dodany był do inokulum, jak i wtedy, gdy rośliny *N. glutinosa* były zroszone wyciągiem przed inokulacją (tab. 4).

O czynniku występującym w nasionach *D. stramonium* wykazującym inhibujący wpływ na wirus X ziemniaka i na wirus mozaiki tytoniu wie-

Tabela 4

Działanie wyciągu z nasion *D. stramonium* na aktywność wirusa mozaiki tytoniu w stosunku do rośliny testowej *N. glutinosa*

Metoda	Średnia liczba nekroz		Ograniczenie infekcyjności wirusa	
	powt. I	powt. II	powt. I	powt. II
Kontrola — zraszanie roślin <i>N. glutinosa</i> wodą destylowaną	95	164		
Zraszanie roślin wyciągiem z niedojrzałych nasion <i>D. stramonium</i>	14	19	85	88
Zraszanie roślin wyciągiem z dojrzałych nasion	5	10	95	94
Inokulum + wyciąg z dojrzałych nasion	2	8	98	95

my tyle, że jest łatwo rozpuszczalny w wodzie i jak na to wskazują wyniki doświadczeń jest wysoce aktywny w stosunku do badanych wirusów.

Błaszczak i wsp. [2] stwierdzali podobne, silne właściwości inhibicyjne soku *D. stramonium* na wirus X wówczas gdy sok ten był nierozcieńczony. Po ogrzaniu soku przez 10 minut w temperaturze 60°C, a zwłaszcza po rozcieńczeniu 1:10 obserwowali spadek jego działania hamującego na wirus X.

Sprecyzowane przez Autorkę wnioski wypływające z przeprowadzonych badań przedstawiają się następująco:

1) wirus X może przenikać do nasion *D. stramonium*, koncentracja jego w okrywie nasiennej jest wyższa niż w bielmie,

2) wykrywalność wirusa X w nasionach jest wielokrotnie niższa niż w innych organach zarazonej rośliny a poziom jej zależy od stopnia dojrzałości nasion,

3) w miarę dojrzewania nasion koncentracja wirusa spada a w dojrzałych nasionach wirusa X nie można było wykryć testem biologicznym na *G. globosa*,

4) nasiona *D. stramonium*, do których wirus X zdołał przeniknąć nie stanowią źródła infekcji dla wyrastających z nich roślin ani w stadium pełnej ani niepełnej dojrzałości,

5) w nasionach *D. stramonium* występuje substancja ograniczająca infekcyjność wirusa X ziemniaka i wirusa mozaiki tytoniu, która nagromadza się w miarę dojrzewania nasion.

Pragnę serdecznie podziękować Pani mgr Barbarze Siemaszko za przekazanie mi materiałów, które posłużyły do niniejszego opracowania, a Panu prof. Władysławowi Błaszczakowi za cenne uwagi i wiadomości dotyczące poruszanego zagadnienia.

LITERATURA

1. Bennet C. W.: Seed transmission of plant viruses. Advances in Virus Research In Smith K. M., Lauffer M. A., Acad. Press. New York, London 1969, z. 14, s. 221-261
2. Błaszczak W., Ross A. F., Larson R. H.: The inhibitory activity of plant juices on the infectivity of potato virus X. Phytopathology 1959, t. 49, z. 12, s. 784-791
3. Błaszczak W., Kowalska Cz.: Występowanie wirusa wąskolistności w nasionach łubinu żółtego. Zesz. probl. Post. Nauk rol. 1967, z. 70, s. 115-126
4. Shepherd R. J.: Transmission of viruses through seed and pollen. In Kado C. I., Agrawal H. O. — Principles and Techniques in Plant Virology. New York 1972, s. 267-292

Янина Семашко

X WIRUS KARTOFELIA W SEMENACH DURMANA OBYKNOWENNEGO (*DATURA STRAMONIUM L.*)

Резюме

Предметом исследований был X вирус картофеля появляющийся в семенах дурмана обыкновенного, непоражающий сеянцов выросших из этих семян. Присутствие X вируса не удалось выявить в созревших семенах, 10 дней после уборки. X вирус был обнаружен в разных частях исследуемых растений дурмана обыкновенного, в более высокой концентрации в молодых листьях, в семенных коробочках и незревших семенах чем в соответственно старших частях растения.

В здоровых семенах дурмана обыкновенного обнаружены вещества проявляющие сильные свойства ограничивающие инфекционность X вирусов картофеля и мозаики табака. Это вещество ограничивало инфекционность вирусов как после смешивания его с инокулюмом, так и после применения в форме опрыскивания тест-растения перед инокуляцией.

Janina Siemaszko

POTATO VIRUS X IN THORN-APPLE (*DATURA STRAMONIUM L.*) SEEDS

Summary

Study was made of virus X occurring in seeds of *D. stramonium*, but not infecting the seedlings grown from these seeds. In mature seeds, 10 days after harvest, no occurrence of this virus could be demonstrated. When the presence of

virus X was determined in various parts of the investigated *D. stramonium* plants, its concentration was found to be highest in young leaves, seed bags and immature seeds, as compared with the corresponding older parts of the plants.

In healthy seeds of *D. stramonium* a substance with a marked ability to reduce the infectivity of virus X and TMV was detected. This substance decreased the infectivity of viruses whether it was mixed with the inoculum or sprayed on the test plant prior to inoculation.

Wpłynęło do Komitetu Redakcyjnego 15 02 76